

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลการดำเนินโครงการจักรยานวันอาทิตย์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 339 ราย โดยมีวัตถุประสงค์และสมมุติฐาน ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา มี 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อทราบถึงประสิทธิผลของการดำเนินการตามโครงการจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ ของงานจราจรตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2539-2542
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในการเข้าร่วมโครงการ
3. เพื่อทราบปัญหา และอุปสรรคของชาวเชียงใหม่ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน

สมมุติฐานการศึกษาในครั้งนี้ ได้ตั้งไว้ 2 ประการคือ

1. ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ ในช่วงปี พ.ศ. 2539-2542 อยู่ในเกณฑ์ที่มีผลพอสมควร
2. ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางด้านความปลอดภัยมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของประชาชน

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ประสิทธิผลการดำเนินการโครงการจักรยานวันอาทิตย์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการพบว่า ประชาชนเห็นด้วยอย่างมากในเรื่องการช่วยลดมลภาวะจากไอเสียรถยนต์ให้น้อยลง และเห็นด้วยในเรื่องสามารถช่วยลดปริมาณรถยนต์ส่วนตัวบนท้องถนนได้ สามารถลดปัญหาจราจรติดขัดได้ สามารถสร้างกิจกรรมให้ชาวเชียงใหม่ทำร่วมกันได้ ทำให้คนมีทัศนคติที่เกี่ยวกับรถจักรยานมากขึ้น ไม่มองว่าผู้ใช้จักรยานเป็นผู้ยากจน ด้อยโอกาส สามารถทำให้ชาวเชียงใหม่หันมาใช้รถจักรยานในการเดินทางในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ชาวเชียงใหม่มีโอกาสท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติมากขึ้น สามารถเชิญชวนให้ชาวเชียงใหม่เห็นคุณค่าของการใช้รถจักรยานได้ ทำให้ชาวเชียงใหม่ได้มีวิธีการในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีอีกแบบหนึ่ง และทำให้เกิดกลุ่มกิจกรรมในทางสังคมขึ้น

ประสิทธิผลการดำเนินการโครงการจักรยานวันอาทิตย์ตามกิจกรรมและวิธีดำเนินงาน พบว่า ประชาชนเห็นด้วยในเรื่องที่สามารถรณรงค์ให้ชาวเชียงใหม่มาร่วมขี่จักรยานรอบคูเมืองในทุกเช้าวันอาทิตย์ได้เพิ่มขึ้น ชาวเชียงใหม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมขี่จักรยานชมธรรมชาติโบราณสถาน วัด ฯลฯ

เพราะได้ความรู้ ทำให้เพลิดเพลินอย่างมาก สามารถทำให้นักเรียนในตัวเมืองเชียงใหม่ใช้จักรยานไปโรงเรียนมากขึ้น กิจกรรมขี่จักรยานขึ้นดอยสุเทพ ปีละครั้งได้รับความนิยมจากชาวเชียงใหม่ การกำหนดในวันอาทิตย์ 7 โมงเช้าเป็นช่วงที่เหมาะสมอย่างมาก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงโครงการขี่จักรยานวันอาทิตย์ตามสื่อต่างๆอย่างทั่วถึง มีการรณรงค์ให้ชาวเชียงใหม่ ร่วมกิจกรรมต่างๆของโครงการจักรยานวันอาทิตย์อย่างแพร่หลายเป็นที่ทราบโดยทั่วถึง มีการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรและอาสาสมัครจราจรมาร่วมอำนวยความสะดวกทุกวันอาทิตย์ ได้รับความร่วมมือจากประชาชนโดยทั่วไปโดยการระมัดระวังตัวผู้ขี่จักรยานเป็นกรณีพิเศษ อีกทั้งทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้จัดให้มีการปักป้ายทางจักรยาน และสกรีนรูปจักรยานบนพื้นถนนในโครงการอย่างทั่วถึง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในการเข้าร่วมโครงการ พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดได้แก่ปัจจัยด้านสุขภาพ คือได้ออกกำลังกายและได้ใกล้ชิดธรรมชาติ (จากตารางที่ 4 ข้อ 5-6) ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัย (จากตารางที่ 4 ข้อ 1-4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม (จากตารางที่ 4 ข้อ 7-11) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์และการกำหนดวัน เวลา สถานที่ (จากตารางที่ 4 ข้อ 12-16) ปัจจัยด้านงบประมาณ (จากตารางที่ 4 ข้อ 22-24) ส่วนปัจจัยที่มีผลพอสมควรมีปัจจัยเดียวคือปัจจัยส่วนบุคคล (จากตารางที่ 4 ข้อ 17-21)

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชาวเชียงใหม่ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน พบว่าเรื่องที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ การรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในชีวิต การรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในสุขภาพ การไม่มีรถจักรยานตามท้องถนนต่างๆอย่างทั่วถึง การไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรของผู้ขี่ยานพาหนะอื่น ๆ การเกิดมลภาวะ เช่น คว้น ไอเสีย ฝุ่น ละอองน้ำท่วมขัง ฯลฯ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นการจอดรถจักรยาน การดูแลรักษาเมื่อไปจอดที่สาธารณะ ความแออัดของจราจรบนท้องถนนในเมือง สภาพถนนที่คับแคบ ส่วนเรื่องที่เป็นปัญหาพอสมควรมีข้อเดียวคือการถูกดูหมิ่นดูแคลนจากผู้อื่น

5.1.2 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐานที่ว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ อยู่ในระดับมีผลพอสมควรได้รับการปฏิเสธ เพราะจากผลการวิจัยพบว่าประชาชนเห็นว่าประสิทธิภาพการดำเนินการโครงการจักรยานวันอาทิตย์ตามวัตถุประสงค์ ตามกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของโครงการ โดยเฉลี่ยทุกข้ออยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพมากในความเห็นของประชาชน

สมมุติฐานที่ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านความปลอดภัยมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของประชาชน จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจพอสมควร ส่วนปัจจัยทางด้านความปลอดภัยมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของประชาชนมาก

2. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินโครงการจักรยานวันอาทิตย์จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้ดำเนินการมา 3 ปีเศษนั้น มีประสิทธิภาพในการดำเนินการสูงตามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นับว่าเป็นผลสำเร็จอย่างสูงของการดำเนินโครงการ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนมากไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมที่จักรยานรอบตัวเมืองเลยก็ตาม (ดูตารางที่ 2) แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามแล้วจะเห็นว่าในจำนวน 339 ครอบครัว มีเพียง 47 ครอบครัวที่ไม่มีจักรยาน นอกนั้นจำนวนเกือบ 300 ครอบครัวมีจักรยาน และส่วนใหญ่ใช้ในธุรกิจใกล้ ๆ และใช้ในการออกกำลังกาย ซึ่งก็แสดงว่าการรณรงค์ที่จักรยานวันอาทิตย์ตามโครงการนี้ มีผลอยู่บ้างต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเชียงใหม่

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงการรณรงค์ที่จักรยานวันอาทิตย์รอบคูเมืองแล้ว พบว่าประชาชนเข้าร่วมน้อย โดยเฉพาะการเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอทุกวันอาทิตย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเข้าร่วมโครงการว่าภารกิจพิเศษ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลอันหนึ่งที่ทำให้คนเข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมโครงการ แต่จากข้อมูลก็พบว่าแม้คนจะเข้าร่วมน้อยแต่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.09 ทราบว่ามีโครงการนี้อยู่ (ดูตารางที่ 2)

นอกจากนี้ ประเด็นที่ค้นพบจากการศึกษาที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาและอุปสรรคของชาวเชียงใหม่ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีต่อการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน ซึ่งพบว่า มีปัญหามาก โดยเฉพาะในเรื่องการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะอื่น และปัญหามลภาวะ เช่น ควันไอเสีย ฝุ่นละออง น้ำท่วมขัง การไม่มีทางจักรยานตามท้องถนนอย่างทั่วถึง ความแออัดของจราจรตามท้องถนน และความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตของผู้ขับขี่ ทำให้ปัจจุบันแม้จะมีความพยายามในการดำเนินโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานจราจรจังหวัดเชียงใหม่มาเป็นเวลา 3 ปีเศษแล้วก็ตาม และแม้ว่าผลการศึกษาครั้งนี้ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นว่าบรรดาสีทธิพลระดับสูงก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาถึงวัตถุประสงค์อันหนึ่งของชมรมจักรยานวันอาทิตย์คือเพื่อเชิญชวนให้ชาวเชียงใหม่เห็นคุณค่าการใช้รถจักรยานและหันมาใช้จักรยานในการเดินทางมากขึ้นเพื่อลดยานพาหนะบนท้องถนน อันจะช่วยลดปัญหาจราจรติดขัด และลดมลภาวะในตัวเมืองเชียงใหม่ที่ยังไม่บรรลุลอยอย่างแท้จริง (ดูบทที่ 2 หน้า 16)

นอกจากนี้ผลการศึกษาอาจนำมาวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่ก็ยังคงเหมือนกับเมืองขนาดใหญ่ในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบราซิล อาเจนตินา เม็กซิโก เกาหลีใต้ ที่ประชาชนยังนิยมใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรงของอากาศเป็นพิษที่เต็มไปด้วยฝุ่นละออง ควันจากท่อไอเสีย การจราจรที่ติดขัด ความสูญเสียพลังงาน ซึ่งสภาพดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาขององค์การอนามัยโลก และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติที่ได้ประมาณว่าเมืองต่าง ๆ กว่าครึ่งโลกมีระดับคาร์บอนนอกไซด์ที่เป็นอันตราย จำนวน 1 ใน 3 ของบรรดาเมืองเหล่านี้เป็นเมืองที่มีความเข้มข้นของตะกั่วอยู่ในระดับอันตราย การศึกษายังกล่าวถึง

ประเทศที่กำลังพัฒนาว่า แม้รถยนต์จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นน้อยกว่าประเทศอุตสาหกรรม แต่ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งเกิดจากแรงกดดันที่เพิ่มขึ้นของผู้ให้บริการ ซึ่งจะทำให้ผลกระทบรุนแรงต่อคุณภาพอากาศในอนาคต หากไม่มีมาตรการควบคุมการปล่อยควันเสียจากรถยนต์ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายอย่างจริงจัง (ดูบทที่ 2 : 12-14)

ดังนั้นอีกทางเลือกหนึ่งของการเดินทางคือการเดินทางแบบไร้เครื่องยนต์ (Non-Motorized Transport) จึงจำเป็นสำหรับทุกประเทศต้องพยายามรณรงค์ให้มีการแสวงหาทางเลือกของการเดินทางนอกเหนือจากการคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์ ทางเลือกดังกล่าวก็คือวิธีการเดินทางแบบไร้เครื่องยนต์ เช่น รถลาก จักรยาน รถเข็น อาจนำไปสู่การเดินทางของขนส่งมวลชนได้ แต่ที่สำคัญคือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องพยายามรณรงค์อย่างจริงจัง มีการประสานงาน และเอาใจจริงต่อการรณรงค์ ที่สำคัญที่สุดคือการสร้างทางจักรยานให้ทั่วทุกถนน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ผู้ขับขี่รถจักรยานมีความสะดวก และรู้สึกปลอดภัย ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนหันมาใช้รถจักรยานในระยะของการเดินทางใกล้ ๆ มากน้อยเพียงใด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ทราบเรื่องการรณรงค์ใช้จักรยาน และเห็นด้วยกับโครงการจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ ทั้งในด้านเวลา สถานที่ ดังนั้นควรจัดดำเนินโครงการดังกล่าวต่อไป แต่ทั้งนี้งานวิจัยครั้งนี้ทำเฉพาะกลุ่มเป้าหมายประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เท่านั้น แต่ไม่ได้ทำกับกลุ่มข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัด และผู้บริหารของเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากในการผลักดันให้เมืองเชียงใหม่มีการใช้จักรยานเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากจะมีการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ในโอกาสต่อไปแล้ว ควรที่จะมีการสอบถามความคิดเห็นของบุคคลดังกล่าว ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในด้านการรณรงค์ใช้จักรยานเมืองเชียงใหม่

3.2 และจากการวิจัยพบว่าปัญหาในการดำเนินโครงการจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ มีค่อนข้างมาก ดังนั้นควรปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะในเรื่อง การรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในชีวิต การรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในสุขภาพ การไม่มีทางรถจักรยานตามท้องถนนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง การไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะอื่น การมีปัญหามลภาวะ เช่น ควัน ไอเสีย ฝุ่นละออง น้ำท่วมขัง ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การจอดรถจักรยาน การดูแลรักษาเมื่อไปจอดที่สาธารณะ ความแออัดของจราจรบนท้องถนนในเมืองเป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการที่ผู้เกี่ยวข้องนำเป็นข้อมูลสำหรับแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้มีการใช้จักรยานในการเดินทางอย่างเป็นรูปธรรมให้มากยิ่งขึ้น

3.3 แม้ผลการวิจัยจะบ่งบอกว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโครงการจักรยานวันอาทิตย์ เชียงใหม่ แต่การดำเนินการจะให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นอย่างยิ่งต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ทั้งองค์กรภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยเฉพาะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และผู้บริหารเทศบาลนคร เชียงใหม่ จะต้องให้ความสำคัญของปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหามลพิษทางอากาศ และเห็นด้วย ในแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยรณรงค์ให้มีการใช้รถจักรยานมากขึ้น และจะเกิดผลดีหากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่รวมทั้งผู้บริหารของเทศบาลนครเชียงใหม่หันมาใช้รถจักรยานเป็นบางโอกาสในการเดินทางระยะใกล้ จะทำให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป

3.4 ปัจจุบัน (กรกฎาคม – สิงหาคม 2543) ทราบว่า งานจราจรตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดทำโครงการรณรงค์ใช้จักรยานเพิ่มเติม คือโครงการบ้านใกล้ใช้จักรยาน มุ่งสนับสนุนให้นักเรียนที่มีบ้านใกล้โรงเรียนใช้รถจักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางไปโรงเรียน โดยจัดตำรวจจราจรอำนวยความสะดวกและทำเกียรติบัตรมอบเป็นการแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจ นอกจากนี้ยังร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่ทำโครงการจัดทำช่องทางจักรยานที่ถนนราชดำเนินและถนนพระปกเกล้า รวมไปถึงถนนสายอื่น ๆ ด้วย อยู่ระหว่างการนำเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการจัดการจราจรทางบกเชียงใหม่ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นประธานภายในเดือนกันยายน 2543 นี้ รวมทั้งการจัดทำที่จอดรถจักรยานจำนวน 50 ชุด แต่ละชุดจอดได้ 6 คัน นำมาวางตามหน้าตลาด โรงเรียน และที่ชุมชนทั่วไป ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้มีการใช้จักรยานในเมืองเชียงใหม่เพิ่มขึ้น

3.5 ขณะนี้ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาวิกฤตน้ำมันราคาแพงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในรอบ 10 ปี อีกทั้งรัฐบาลก็ยังไม่มีการแก้ไขที่เป็นรูปธรรม น้ำมันเชื้อเพลิงตามสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดเชียงใหม่ และทั่วประเทศจะมีการปรับราคาขึ้นทุก 2-3 วัน หรืออย่างน้อยทุกสัปดาห์ และมีท่าทีว่าจะมีการปรับราคาสูงขึ้นอีกเรื่อย ๆ ทางออกหรือทางเลือกหนึ่งในเวลานี้คือการหันมาชักชวนให้คนหันมาใช้รถจักรยานมากขึ้น โดยเฉพาะในการเดินทางระยะใกล้จะช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเรื่องราคาน้ำมันสูงได้เป็นอย่างดี และไม่ควรจะทำเฉพาะในเมืองเชียงใหม่ หากแต่ในเมืองใหญ่อื่น ๆ ถ้ามีการรณรงค์การใช้จักรยานเพื่อสู่วิกฤตน้ำมันให้มากขึ้นแล้ว ก็จะเป็นการช่วยให้สามารถฟันฝ่าทั้งวิกฤตเศรษฐกิจ และวิกฤตน้ำมันไปได้ หากพร้อมออกพร้อมใจร่วมกันรณรงค์ในเรื่องนี้

3.6 แม้ในอนาคตทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะมีการรณรงค์สนับสนุนการใช้รถจักรยานกันเพียงใดก็ตาม แต่ก็ไม่ง่ายที่จะประสบผลสำเร็จ สิ่งสำคัญคือ ประชาชนในเมืองเชียงใหม่จะต้องมีความรู้และมีความตระหนักถึงปัญหาจราจรและมลภาวะ ร่วมมือกันเสียสละความสะดวกสบายโดยการนำรถจักรยานออกมาใช้ในบางโอกาสที่เดินทางระยะไม่ไกล หากขาดความตระหนักในปัญหาดังกล่าวและขาดความร่วมมือแล้วคงยากที่จะเห็นเมืองเชียงใหม่มีการใช้รถจักรยานเพิ่มมากขึ้น และคงยากที่จะแก้ไข ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหามลภาวะของเมืองเชียงใหม่ได้ในอนาคต เมืองเชียงใหม่คงไม่ต่างจากกรุงเทพ ฯ เป็นแน่แท้